

Till: Justitiepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
cc: ju.L5@regeringskansliet.se

Diariernr: Ju2023/01830

Röda Korsets Ungdomsförbund och Unga KRIS yttrande över betänkandet En översyn av regleringen om frihetsberövande påföljder för unga (SOU 2023:44)

Röda Korsets Ungdomsförbund (härefter RKUF) och Unga KRIS lämnar här sina synpunkter på slutbetänkandet En översyn av regleringen om frihetsberövande påföljder för unga (SOU 2023:44). Vi kommenterar de delar där vi besitter särskild erfarenhet och kompetens.

Sammanfattning

- RKUF och Unga KRIS anser att de institutioner där barn hålls frihetsberövade behöver få förutsättningar att bedriva en kvalitativ skolverksamhet som är väl anpassad till målgruppen, ha tillgång till vård och omsorg med särskild inriktning mot yngre åldrar samt behandlingsprogram som är väl anpassade för barn.
- RKUF och Unga KRIS avstyrker förslagen om att en ny fängelselag för unga ska införas och att frihetsberövande påföljder för unga ska genomföras i fängelser.
- RKUF och Unga KRIS anser att om barn ändå döms till fängelsestraff i större utsträckning bör domarna verkställas vid separata fängelser enbart för barn och unga och inte på särskilda enheter på de ordinarie fängelserna.

- RKUF och Unga KRIS anser att eventuellt genomförande av utredningens förslag inte bör inträffa innan den tidpunkt som utredningen föreslår. Kriminalvården behöver tillräcklig tid för att ställa om sin verksamhet och klara av reformerna. Utredningen om sänkt straffmyndighetsålder och dess förslag bör dessutom inväntas innan konsekvenserna av nämnda förändringar har utvärderats.
- RKUF och Unga Kris instämmer i det särskilda yttrande som framförts av utredaren Tove Björnheden genom en bilaga till utredningen.

Övergripande perspektiv

RKUF och Unga KRIS anser att de verksamheter som ansvarar för frihetsberövade unga behöver kunna garantera att barns rättigheter tillgodoses. Det gäller i synnerhet de rättigheter som fastslås i FN:s konvention om barns rättigheter, som också är svensk lag. De myndigheter som får ansvar för frihetsberövade barn bör särskilt säkerställa att artiklarna 16, 28, 29, 31, 37 och 40 efterföljs. Dessa fastslår att varje barn bland annat har rätt till privatliv, utbildning, kunskap om sina rättigheter, fritid, skydd mot grym bestraffning samt rätt till hjälp för att återanpassa sig till samhället.

10.7 som frihetsberövande påföljd och att Kriminalvården ska ansvara för verkställigheten

Utredningens förslag: I de fall en frihetsberövande påföljd inte kan undvikas för barn ska påföljden bestämmas till fängelse. Påföljden slutna ungdomsvård tas bort. Kriminalvården ska ansvara för verkställigheten.

Utredningen fastslår att det inte går att hitta något stöd för att Kriminalvården är bättre lämpad än Statens Institutionsstyrelse (härefter SiS) som myndighet för att ansvara för frihetsberövade unga. Följande är ett direkt citat från utredningens kapitel 10.7.3 Vad är bäst för barnen: ”Det finns alltså inget stöd för att hävda att slutna ungdomsvård är en bättre påföljd för barn och unga än fängelse eller tvärtom.” Utredningen är alltså tydlig med att inget av alternativen är bättre på att förhindra återfall till brottslighet än det andra.

Samtidigt finns det stora risker med att överföra ansvaret från SiS till Kriminalvården, vilket utredningen belyser. En av de största riskerna är Kriminalvårdens kapacitetsproblem. På grund av brottsutvecklingen och de

strafflagsskärpningar som har genomförts är Kriminalvården hårt belastad. Att då föra över en ny, krävande verksamhet inom deras försorg innebär stora utmaningar för myndigheten. Riskerna med verksamhetsöverföringen anser RKUF och Unga KRIS överstiger de förväntade vinsterna.

För att kunna garantera en verksamhet där ungas rättigheter tillgodoses, där det återfallsförebyggande arbetet är särskilt inriktat mot unga, där personalen har särskild kompetens för att möta barn och där vuxna frihetsberövade inte beblandas med de unga så föreslår utredningen särskilda ungdomsenheter i fängelserna. Vid resursbrist inom myndigheten blir det dock svårt för myndigheten att garantera att personal utan rätt kompetens inte lånas in från andra delar av Kriminalvården och att vuxna särskiljs helt från barnen. Brister i rutiner eller särskilda händelser riskerar att få allt för stora konsekvenser vid enheter där barn och vuxna blandas. Därför anser RKUF och Unga KRIS att Kriminalvården, om de får i uppdrag att bedriva verksamhet för unga, behöver särskilja verksamheter med barn och vuxna helt åt, vilket skulle innebära att separata ungdomsfängelser behöver inrättas.

Potentialen för en förbättrad verksamhet inom SiS

Ett av argumenten för att flytta ansvaret för frihetsberövade unga från SiS till Kriminalvården är att de unga som placeras på SiS-hem efter LVU-beslut (lagen om vård av unga) inte ska riskera att beblandas med de som är dömda till sluten ungdomsvård. Dessutom påstås det att verksamheten för de som är dömda till sluten ungdomsvård har andra säkerhetsbehov.

RKUF och Unga KRIS anser inte att utredningens förslag med säkerhet skulle förbättra situationen för LVU-placerade unga. LVU-placerade och de som är dömda till sluten ungdomsvård befinner sig redan på olika enheter som hålls avskilda från varandra. SiS behov av boenden med högre säkerhet skulle inte heller påverkas. På de två SiS-boenden som har högst säkerhetsklassning finns åtta enheter för unga som är placerade enligt LVU och fyra enheter för unga som är placerade efter beslut om sluten ungdomsvård. Säkerhetsbehoven inom SiS skulle alltså bestå även om de unga som dömts till sluten ungdomsvård flyttas till Kriminalvårdens verksamhet.

14.1 Ikraftträdande

Utredningens förslag: Bestämmelserna ska träda i kraft den 1 januari 2028

För att ha möjlighet att bygga upp en verksamhet med tillräcklig kvalitet inom Kriminalvården föreslår utredningen att förslagen träder i kraft den 1:a januari 2028. Utredningen visar att Kriminalvården behöver genomföra ett stort anpassningsarbete för att kunna ta sig an den nya uppgiften. Kriminalvården skriver själv, enligt utredningen, att ”en avgörande faktor för myndighetens förmåga att klara reformerna är att regeringen överväger längre tidsperspektiv vad gäller ikraftträdande”. En av de större utmaningarna är att rekrytera och utbilda personal för att uppbringa den kompetens som krävs för verksamheten.

RKUF och Unga KRIS anser därför att det är mycket viktigt att förslaget om när bestämmelserna ska träda i kraft efterföljs, om utredningens förslag genomförs. Regeringen har dock föregått utredningen och gett Kriminalvården i [uppdrag att inrätta särskilda avdelningar för ungdomar redan den 1:a juni 2026](#). RKUF och Unga KRIS anser att uppdraget bör ändras för att inte riskera att unga hamnar i verksamhet som inte förmår att tillgodogöra dem deras rättigheter samt försämrar den verksamhet som ska förhindra återfall i kriminalitet.

Regeringen tillsatte i år en [utredning om att sänka straffmyndighetsåldern och skärpa straffen för unga lagöverträdare](#). Om förslagen som utreds genomförs så kommer det troligen att påverka antalet barn i verksamheten samt hur verksamheten bör utformas. Utredningen om frihetsberövande påföljder för unga argumenterar för att påföljden slutna ungdomsvård är bättre lämpad för dessa yngre. Den konstaterar också att utredningens analyser inte omfattar så pass unga individer. RKUF och Unga KRIS anser att det är ytterligare ett argument för att inte påskynda genomförandet utan invänta mer information om hur målgruppen och dess förutsättningar kan komma se ut framöver. Det behövs en tydligare bild om hur unga kan komma att ingå i verksamheten, samt i vilken utsträckning barn kan komma att ingå, för att Kriminalvården ska hinna förhålla sig till dem på ett rimligt sätt.

Ytterligare kommentarer och förtydliganden

För RKUF och Unga KRIS är det viktigt att kriminalpolitiken inte leder till att bestraffande påföljder efter brott prioriteras framför behandlande insatser. I första hand bör ungdomar som hamnar i frihetsberövande påföljder lära sig om sociala koder, att söka utbildning och att söka arbete för att kunna bryta kriminella tanke- och missbruksmönster samt bli funktionella samhällsmedborgare. En övertro på eller romantisering av fängelsestraff skulle vara till nackdel om syftet är att förebygga återfall i kriminalitet. Förutom att säkerställa att den frihetsberövande institutionen garanterar att barn och ungas rättigheter tillgodoses behöver institutionen också få möjlighet att säkerställa en adekvat

avskärmning från tidigare sociala miljöer. Till exempel måste digital kommunikation begränsas så att ungdomarna inte kan hålla kontakt med kriminella strukturer. Detta är också viktigt för deras integration i samhället.

Yttrande av Tove Björnheden

Tove Björnheden, chefsjurist och biträdande avdelningschef vid Barnombudsmannen, förordnades som sakkunnig i utredningen och avgav i ett särskilt yttrande att hon inte ställde sig bakom utredningens förslag. I yttrandet förklarar hon sin ståndpunkt och resonerar kring förslagets konsekvenser. RKUF och Unga Kris instämmer i yttrandet.

Li Nester
Förbundsordförande
Röda Korsets Ungdomsförbund

Jacob Fraiman
Ordförande
Unga KRIS

Matthias Matsson
Ledamot
Unga KRIS